

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Elisabet Rex
0521-60 54 60

Beslut
2007-02-19

Diarienummer
511-85327-2003

Sida
1(10)

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Svankila i Melleruds kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptet Svankila
RegDOS ID	2005517
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Mellerud
Ungefärlig mittpunkt	130735 – 652155
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal:	Ca 61 ha
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Objektskategori:	Sö, Skog av särskilt värde för flora och fauna
IUCN-kategori:	1a, Strikt naturreservat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808). Gränsen för naturreservatet är inmätt och följer fastighetsgräns i söder och väster.

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Svankila.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen utser Västkoststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara en för Dalslands kalkskifferområden representativ ängsgranskog, som genom frånvaron av sentida skogsbruksåtgärder utgör en mycket ovanlig naturtyp i landskapet.
- Bevara och sköta en kalkpåverkad lövskog med stor andel ädellövträd, däribland många gamla och grova ekar.
- Bevara flera mindre sumpskogar som delvis består av välutvecklade alsockelkärr.
- Bevara områdets värdefulla flora och fauna som är knutna till ovan nämnda miljöer.

Syftet ska tryggas genom att:

- Området i sin helhet undantas från produktionsskogsbruk och skyddas mot annan exploatering.
- Riktade skötselåtgärder utförs i den kalkpåverkade lövskogen för att främja uppkomst och kontinuitet av vidkroniga jätteträd samt för att bevara och utveckla den kalk- och hävdgynnade markvegetationen.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken).

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad eller anläggning.
2. Uppföra mast, antenn, torn eller liknande.
3. Anlägga väg eller parkeringsplats.
4. Anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad.

5. Anordna upplag eller bedriva täkt i någon form.
6. Spränga, borra, schakta, tippa eller fylla ut med massor.
7. Dika, dämma, valla in, avleda vatten eller utföra annan åtgärd som kan påverka områdets hydrologiska förhållanden.
8. Avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd.
9. Ta bort, skada eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
10. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalka eller göds-la.
11. Framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med så kallad älgdragare eller liknande. Markskador ska då undvi-
kas.
12. Plantera in främmande växt- eller djurart.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Vid underhållsröjningar för och underhållsåtgärder och reparationer av befintliga luftledningar. Markskador ska då undvikas.
- Vid nedgrävning av befintliga luftledningar. Samråd ska dock ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd.
- Vid reparation, underhåll och driftsåtgärder av befintliga vägar (väg 2222 samt väg mellan väg 2222 och viken Hästdäpeln).

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken).

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av naturreservatet i terrängen.
2. Uppsättande av informationstavla och anläggande av parkeringsplats.
3. Utförande av skötselåtgärder för att upprätthålla syftet med naturreser-
vatet, såsom gallring och röjning kring grova lövträd, borttagning av
gran, inhängning och betesdrift.
4. Genomförande av undersökningar av växt- och djurlivet samt av mark
och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

*C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreserva-
tet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §).*

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Tälta eller ställa upp husvagn/husbil.
2. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående
och ikullfallna träd och buskar.
3. Plocka eller samla in kärlväxter, mossor, lavar, insekter och svampar,
med undantag för bär och matsvamp för eget bruk.
4. Störa djurlivet.
5. Medföra okopplad hund med undantag vid jakt med drivande/stötande
hund och vid eftersök.

6. Framföra motordrivet fordon, cykla eller rida annat än på befintlig väg.
7. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Beskrivning av naturreservatet

Naturreservatet Svanmila ligger intill Svanefjorden i Melleruds kommun, cirka 2 km sydväst om Köpmannebro och 8 km norr om Mellerud. Väg 2222 (från väg 45 mot Skållerud) går tvärs igenom naturreservatet i öst-västlig riktning.

Området söder om vägen mot Skållerud utgörs främst av äldre, sluten örtrik granskog på kalkrik berggrund. Skogen är botaniskt rik och hyser ett flertal rödlistade arter och signalarter, bland såväl lavar, mossor, svampar som kärlväxter. En stor del är klassad som nyckelbiotop. Karaktäristiskt för hela området är de många lodytor där skifferberget går i dagen. På lodytorna växer ofta en rik kalkgynnad moss- och lavflora. Det finns gott om grova lågor i olika stadier av nedbrytning, och även döda, stående träd och högstubbar, särskilt av grov björk. Lövinslaget är måttligt och består av björk, klibbal samt enstaka grova askar och lönnar. Trädsiktet uppvisar stor variation i trädålder, stamdiameter och slutenhet. Skogen har varit nästan helt fri från skogsbruksåtgärder under de senaste 50 åren. Få avverkningsingrepp har gjorts och alla vindfällan har fått ligga kvar. Områdets små markvägar och stigar är huvudsakligen utan körskador. Den östra delen av granskogen har ett mer påtagligt lövinslag och består av en långsträckt höjd som avgränsas av en nedskuren dalgång som löper i nord-sydlig riktning. I det sydvästra hörnet av naturreservatet finns ett litet område med gles lövskog kring en gammal torplämning. Intill torpgrunden finns ett gammalt vådräd av oxel.

I granskogens västra del ligger ett välutvecklat alsockelkärr som är vattenfyllt hela året och klassat som nyckelbiotop. Den nedskurna dalgången som löper genom den östra delen av granskogen domineras även den av klibbalkärr, som delvis uppkommit på gammal åkermark. Ytterligare en sumpskog ligger strax norr om vägen, i västra delen av reservatet. Denna sumpskog har ett stort inslag av lövträd men saknar karaktär av alsockelkärr.

Området på halvön norr om vägen mot Skållerud är omväxlande och består huvudsakligen av kalkrika lövskogslundar med stort inslag av ädellövträd. Karaktäristiskt är det stora antalet grova ekar. I övrigt utgörs trädsiktet främst av asp, klibbal, björk, sälg och alm. Gran av olika åldrar har bitvis etablerat sig i lövskogen. För några år sedan utfördes en naturvårdsinriktad avverkning av gran för att gynna lövträden. I nordöstra delen finns ett äldre granskogsområde med inslag av tall, asp, björk och hassel, och på udden i norr står ett mycket gammalt tallbestånd. De barrdominerade områdena har inte utsatts för sentida röjningar eller gallringar. I nordväst finns övergivna åkertegar med begynnande lövetablering. I anslutning till sjön finns kalkrika lerskifferhällar, med rik kärlväxtflora och troligen även intressant lavflora.

Längs stranden står på många ställen en bård av knotiga tallar. I området är inslaget av döda lövträd stort, och den vedlevande insektsfaunan är troligen rik. Mindre hackspett och skogsduva häckar i området.

På Svankilahalvön finns ett småskaligt och omväxlande odlingslandskap med åkrar, hagmarker och kulturhistoriskt intressant bebyggelse. Svankila har varit en gård av stor betydelse. Mellan åren 1752-1858 fungerade den som arrendegård till Upperruds bruk och hade under slutet av perioden tolv torp under sig. Gårdens åkermark var huvudsakligen samlad öster om naturreservatets gräns. Även inom reservatet fanns några åkertegar men främst bestod området av trädbevuxen ängsmark i norr, och i söder mest av utmark i form av barrskog. Torpmiljön i sydväst, gamla körvägar och spår efter tidigare ängs- och åkerbruk är allt av kulturhistoriskt intresse. Det finns inga registrerade fornlämningar inom naturreservatet.

I naturreservatet finns idag inga byggnader, men en kraftledning korsar reservatet i öst-västlig riktning i höjd med vägen mot Skållerud.

Området har ett visst intresse för friluftslivet. Särskilt gäller det udden norr om vägen som med sitt natursköna läge angränsar till Dalslands kanalsystem.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Större delen av naturreservatet ligger inom område av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Norra delen av udden ligger inom område av riksintresse för kulturmiljö. Området omfattas av geografiska bestämmelser enligt 4 kap miljöbalken.

Området norr om väg 2222 mot Skållerud ligger inom ett regionalt värdefullt odlingslandskap. Ängsgranskogen och alsockelkärret söder om vägen är utpekade som nyckelbiotoper. Området norr om vägen ingår i Länsstyrelsens inventering av lövskogar i Melleruds kommun (klass 2). Större delen av lövskogen norr om vägen samt det lilla området med lövskog i sydvästra hörnet är utpekade av Skogsstyrelsen som områden med höga naturvärden.

Kommunal översiktsplan

I översiktsplanen för Melleruds kommun antagen den 11 december 1990, under rubriken pågående markanvändning och naturområden, beskrivs området söder om vägen som ”i huvudsak skogsbruk” och området norr om vägen som ”naturområde av stort värde för naturvård, rekreation och rörligt friluftsliv”. Norra delen av udden beskrivs som område för friluftsliv och turism (Dalslands kanal). Området berörs av FÖP 90-12-11 för Dalslands kanal.

Befintliga områdesskydd

Stränderna kring Svanefjorden omfattas av strandskydd enligt 7 kap 13 § miljöbalken. Skyddet sträcker sig 200 meter in från stranden.

Ärendets handläggning

Naturreservatsarbetet initierades hösten 2003 då en avverkningsanmälan gällande ängsgranskog i områdets sydvästra del skickades till Skogsstyrelsen, som därefter tog kontakt med Länsstyrelsen. Redan 1976 hade Länsstyrelsen uppmärksammat området i "Natur i Älvsborgs län – inventering och handlingsprogram för allmän naturvård" och 2001 inkom en inventering av området från Naturskyddsföreningen i Norra Älvsborg, där Svankilaområdet föreslogs som ett "framtida skogsreservat". Efter ett fältbesök och mot bakgrund av tidigare inventeringar bedömde Länsstyrelsen det som mycket angeläget att bevara områdets naturkvaliteter. Länsstyrelsen har haft samråd angående naturreservatsbildningen med bland annat berörd markägare, Melleruds kommun och Skogsstyrelsen.

Berörd markägare, samt övriga berörda sakägare, har förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Markägaren anser att en för stor del av fastighetens skogsmark tas i anspråk för naturreservatet. I övrigt har hennes önskningsgällande föreskrifter och skötsel i stort kunnat tillgodoses. Vägverket har lämnat förslag till ändringar i föreskrifterna för att underlätta skötsel och underhåll av den allmänna vägen som passerar genom naturreservatet. Förslagen har tillgodosetts. Vattenfall har lämnat förslag till ändringar i föreskrifterna för att underlätta skötsel och underhåll av kraftledningarna som passerar genom naturreservatet. Dessa förslag har i möjligaste mån tillgodosetts. Övriga sakägare har endast del i en samfällad väg som ligger under den allmänna vägen och hade inget att erinra.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Melleruds kommun och Skogsstyrelsen. Dessa tillstyrker bildandet av naturreservatet. Skogsstyrelsen hade synpunkter på områdets skötsel, vilket till vissa delar beaktats i den slutgiltiga skötselplanen.

Västkuststiftelsen, LRF Väst, Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg, Nordals naturskyddsförening, Dalslands botaniska förening, Dalslands ornitologiska förening, Mellerud-Holm-Järns Hembygdsförening och Skålleruds Fornminnes- och Hembygdsförening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande. Endast Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg kom in med ett yttrande där de tillstyrker bildandet av naturreservatet men anser att naturreservatet borde ha inkluderat ytterligare några mindre intilliggande områden. Dessa områden ingick i det ursprungliga förslaget till naturreservat men på grund av dess något lägre naturvärden och med hänsyn till markägarens önskan att minska naturreservatets areal har de exkluderats från den slutgiltiga avgränsningen.

Lantmäteriet har mätt in naturreservatets gränser. Forum Fastighetekonomi AB har utfört värdering av intrångets storlek på den berörda fastigheten. Svefa AB har förhandlat om intrångsersättning med berörd markägare, men vid tidpunkten för beslutet var förhandlingen ännu ej slutförd.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Nyckelbiotopen söder om vägen är ett framstående exempel på en botaniskt rik ängsgranskog typisk för Dalslands skifferområden och dessutom opåverkad av sentida skogsbruk. Här finns gott om rödlistade arter och signalarter. Bördiga kalkbarrskogar med skoglig kontinuitet är mycket ovanliga miljöer som ofta hyser ett stort antal rödlistade marksvampar. Svampfloran vid Svankila är dock fortfarande ganska okänd. I området finns mycket död ved och det råder en stor variation av trädslag, ålder och grovlek i trädskiktet. De senaste decennierna har inga eller mycket få skogliga åtgärder vidtagits i området. I ängsgranskogen finns några små men mycket fint utvecklade alkärr med rik moss- och lavflora. Lövskogsområdet på udden norr om vägen består till stor del av grova ekar som växer på kalkrik mark. Det finns gott om rödlistade arter och signalarter, bland annat lavar, mossor, kärlväxter och fåglar, som är knutna till de grova ekarna, den kalkrika berggrunden och den stora mängden död ved. Området har också högt naturpedagogiskt värde med många olika naturtyper inom ett begränsat område. Sammantaget kan sägas att Svankila är ett mycket variationsrikt område med höga naturvärden och att det finns få motsvarande områden i Dalsland.

Miljömål

Naturreseptatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen för skyddsvärd skogsmark enligt Levande skogar delmål 12.1 och för ängs- och betesmarker enligt Ett rikt odlingslandskap delmål 13.1.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdes värden och naturreseptatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdes värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreseptat. Föreskrifterna är anpassade till naturreseptatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreseptatbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreseptatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreseptatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inklusive grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller reservatsförvaltaren.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är till exempel följande:

- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsföordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsföordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Väst kuststiftelsen. Förvaltningen ska ske i samverkan med Länsstyrelsen samt Melleruds kommun, markägare och ledningsinnehavaren i de fall de berörs.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningarna Dalslänningen och TTELA.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Naturvårds-
handläggare Elisabet Rex har varit föredragande. I handläggningen har ock-
så deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Susanne Axelsson,
arkitekt Carl-Axel Hallén och länsjurist Erland Josefson.

Göran Bengtsson

Elisabet Rex